

SIVILOMBUDET

INDRE ØSTFOLD KOMMUNE
Postboks 34
1861 TRØGSTAD

Vår referanse
2023/5304

Deres referanse

Vår saksbehandler
Mari Dahl Schlanbusch

Dato
26.05.2025

Avslutning av oppfølging etter besøk til Indre Østfold fengsel

Vi viser til dialog med Indre Østfold kommune i forbindelse med oppfølging av Sivilombudets anbefalinger gitt i rapport etter besøk til Indre Østfold fengsel, avdeling Eidsberg 9.-11. april 2024. I brev av 10. januar 2025 ga kommunen tilbakemelding om hvordan den har fulgt opp Sivilombudets funn og anbefalinger gitt i besøksrapporten.

Vi ba kommunen om ytterligere informasjon om hvordan den har fulgt opp fire av anbefalingene, i brev 17. februar. Disse har kommunen fulgt opp i brev av 9. april 2025. Vi går i det følgende gjennom svarene fra kommunen, og avslutter med dette vår oppfølging av besøket. Vi ønsker allikevel særlig å rette kommunens oppmerksomhet mot vår tilbakemelding om kommunens rutiner for tilsyn med isolerte innsatte.

Vi minner om at offentlige myndigheters ansvar øker når mennesker er fratatt friheten og er helt avhengige av andre for ivaretagelse av retten til helsehjelp og for å sikre grunnleggende behov i hverdagen. Å bli utsatt for tvang og isolasjon underveis i frihetsberøvelsen øker de offentlige myndigheters ansvar ytterligere, spesielt for innsatte med sårbarhetsfaktorer som eksempelvis ung alder, kjent sykdom eller nedsatt funksjonsnivå i tillegg til tvangsbruken.

Organisering og samarbeid i helseoppfølgingen

20. Fengselet, kommunen og sykehuset bør samarbeide om å iverksette helsefremmende tiltak for innsatte for å forebygge og redusere negative helsekonsekvenser som følge av bemanningssituasjonen i fengselet.

I vårt forrige svar til kommunen ba vi om en mer konkret beskrivelse av tiltak som kan bidra til å forebygge og redusere negative helsekonsekvenser for de innsatte. I sitt nye svar skriver kommunen at de har jobbet kontinuerlig med tiltak for å forebygge og redusere negative helsekonsekvenser for de innsatte. Av totalt seks ulike tiltak som kommunen beskriver, er tre av dem møteflater som allerede er nevnt i vår rapport. Tiltak som framstår som nye er 1) at en sykepleier har fått tildelt oppfølgingsansvar for mindreårige og unge voksne. Denne oppgaven skal overtas av en vernepleier tiltrer i prosjektstilling fra mai 2025, 2) at det er iverksatt ukentlige møter mellom helseavdelingen og avdeling A med observasjonsceller og sikkerhetsceller, og 3) at det er lagt inn et punkt om månedlige møter mellom partene på

lokalt nivå i den nye samarbeidsavtalen mellom spesialisthelsetjenesten, kriminalomsorgen og kommunen. Fokuset for møtet skal være på å forebygge og redusere negative helsekonsekvenser for de innsatte.

Vi vurderer det som positivt at det er iverksatt ukentlige møter mellom helseavdelingen og avdeling A, at det ansettes personal som har eget oppfølgingssvar for mindreårige og unge innsatte og at det settes opp månedlige møter mellom kriminalomsorgen, kommunen og sykehuset. Vi oppfordrer kommunen, fengselet, og sykehuset til å følge aktivt med på, og evaluere, hvordan de iverksatte tiltakene fungerer framover for å sikre at tiltakene faktisk bidrar til å forebygge og redusere negative helsekonsekvenser for de innsatte.

Kapasitet og kompetanse i helseoppfølgingen

21. Fengselet, kommunen og sykehuset bør sammen sikre at de innsatte får tilgang til nødvendige helsetjenester innen psykisk helsevern.

I vår tilbakemelding til kommunen på deres forrige svar, minnet vi om at vi under besøket blant annet fant kombinasjonen av manglende stedlig DPS-tjeneste, markant nedgang i antall henvisninger til DPS siste periode og underdimensjonert legetjeneste, parallelt med en anstrengt bemanningssituasjon i fengselet, medførte en risiko for at de innsatte ikke fikk tilgang til nødvendige helsetjenester innen psykisk helsevern. Videre ba vi om en nærmere beskrivelse av hvordan kommunen sikrer at de innsatte får tilgang til nødvendige helsetjenester innen psykisk helsevern.

Kommunen skriver til oss at det nylig har blitt ansatt en psykiater med tilstedeværelse i fengselet og at det vil bli utarbeidet en lokal henvisningsrutine når vedkommende starter i april. Videre kommenterer kommunen sin organisering, henvisningspraksis og kompetanse, uten at det kommer fram om dette beskriver tiltak som følger av anbefalingen som ble gitt.

Det er positivt at det har blitt ansatt en psykiater med tilstedeværelse i fengselet.

Helsekartlegging

23. Indre Østfold kommune bør sikre kartlegging og vurdering av helsebehov ved innkommst og senest innen 24 timer, også utenfor helseavdelingens åpningstider. Kartlegging og vurdering av selvmordsrisiko bør alltid gjøres ved innkommst.

Kommunen har sendt oss ny rutine for samhandling mellom Indre Østfold kommune ved legevakt og fengselshelsetjenesten, og Indre Østfold fengsel. Rutinens formål er å følge opp kommunens ansvar for å kartlegge innsattes helsetilstand innen 24 timer etter innsettelse i helgen eller på helligdager, samt å sikre tilsyn av isolerte innsatte. Fra før av har kommunen oppgitt at de har minnet om at rutinen skal følges i personalmøte.

Sivilombudet vurderer det som positivt at rutinen nå er oppdatert og at det er minnet om at denne skal følges. Vi legger til grunn at kommunen som ledd i sitt kvalitetsforbedringsarbeid vil følge med på at rutinen blir implementert.

Helseoppfølging av isolerte innsatte

31. Indre Østfold kommune bør sikre daglig tilsyn og oppfølging av innsatte som er isolerte, ved behov også utenfor vanlig arbeidstid, inkludert av de som er innlåst på cellen store deler av døgnet.

Vi ba om å få tilsendt rutinene som kommunen nevnte i sitt første svar til oss, samt en tilbakemelding om hvordan kommunen konkret vil sikre at isolerte innsatte får tilsyn, også utenfor vanlig arbeidstid. I den nye rutinen for samhandling mellom Indre Østfold kommune og Indre Østfold fengsel står det at det ved utelukkelse etter strgf. §37 eller selvisolering skal være tilsyn daglig for innsatte som er under 18 år, innsatte på observasjonscelle og nyinnsatte som går direkte over i utelukkelse fra felleskapet. For innsatte som er utelukket fra felleskapet ved fullstendig isolasjon besluttet av retten, eller som isolerer seg på ordinær celle og blir fulgt opp med helsetilsyn daglig i hverdagen, skal fengselshelsetjenesten «vurdere behov for oppfølging gjennom helger og helligdager – dvs når isolasjonen er mer enn 22 timer/døgn og/eller om helsetilstanden tilsier behov for tilsyn fra legevakt». Ved innsettelse på sikkerhetscelle skal legevaktslege kontaktes når vedtak fattes.

Sivilombudet er bekymret for at en formulering om at helsetjenesten skal vurdere behov for tilsyn på bakgrunn av om «helsetilstanden tilsier behov for tilsyn fra legevakt» lett kan tolkes restriktivt i en hektisk hverdag med bemanningsutfordringer og samtidighetskonflikter. I Særskilt melding til Stortinget om isolasjon og mangel på menneskelig kontakt i norske fengsler (Dokument 4:3 (2018– sivilombudet.no 4 2019) påpeker vi at internasjonale menneskerettighetsstandarder, herunder FNs minimumsregler for behandling av innsatte (Mandela-reglene) regel 46 nr. 1 og De europeiske fengselsreglene, regel 43.2., setter krav om daglig helsetilsyn av isolerte innsatte. Vår forståelse er at Helse- og omsorgsdepartementet har slått fast at innsatte som er utelukket fra fellesskapet med andre innsatte store deler av døgnet, daglig må følges opp av helsepersonell, og at dette allerede følger av det generelle lovfestede forsvarlighetskravet.¹

Videre er vi bekymret for at formuleringen om at legevaktslege skal «kontaktes når vedtak om §38 fattes» ikke sikrer at innsatte faktisk får tilsyn utenom helseavdelingens åpningstid. Vi minner om at plassering på sikkerhetscelle er en spesielt inngripende form for isolasjon.

Helsetjenestenes rutiner bør ta utgangspunkt i at alle isolerte skal ha daglig tilsyn fra helsepersonell og vi legger til grunn at kommunen sikrer at innsatte som er isolert får daglig tilsyn av helsepersonell.

Avslutning av oppfølging

Vi avslutter med dette oppfølgingen av besøket overfor Indre Østfold kommune.

¹ Gjengitt i Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat om endring i straffegjennomføringsloven og helse- og omsorgstjenesteloven, 2. februar 2023, side 87

For sivilombudet

Helga Fastrup Ervik
avdelingssjef

Mari Dahl Schlanbusch
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent etter gjeldende interne rutiner og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:

INDRE ØSTFOLD FENGSEL AVDELING EIDSBERG
SYKEHUSET ØSTFOLD HF

Postboks 694	4302	SANDNES
Postboks 300	1714	GRÅLUM